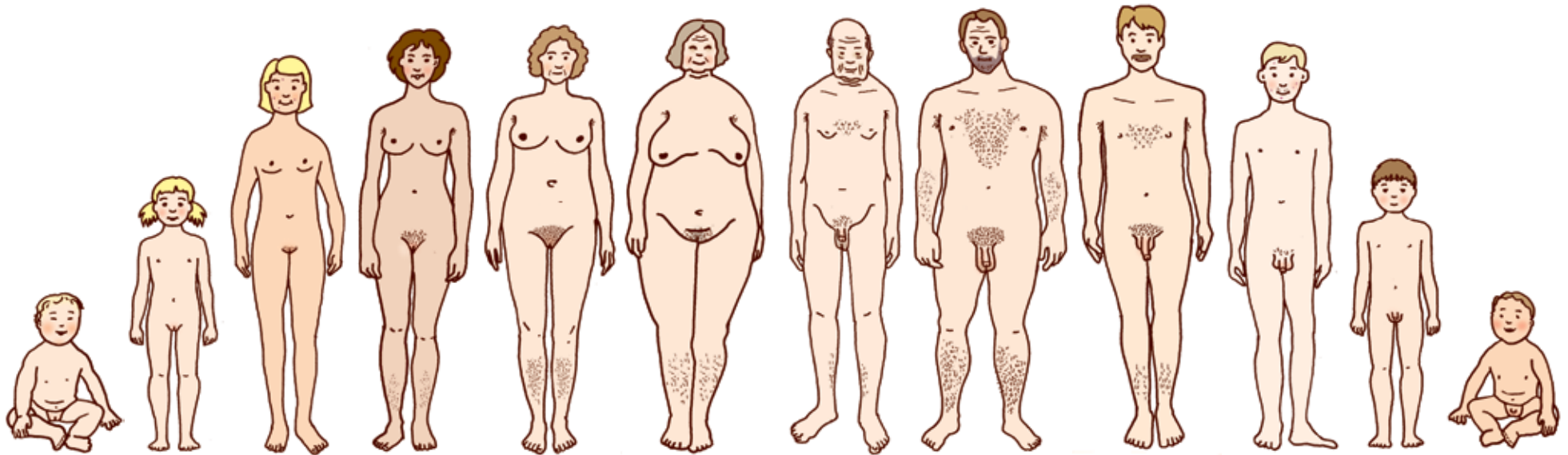

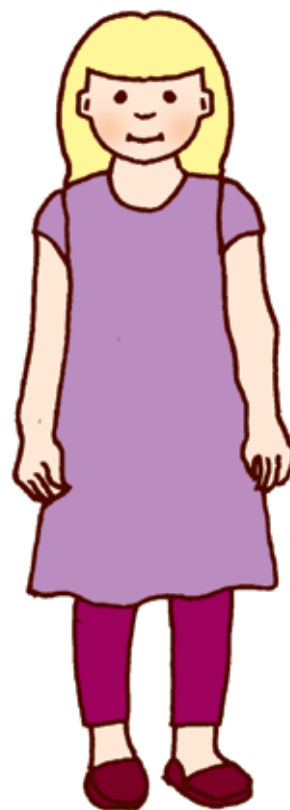
TYÖKALUJA SELKEÄÄN
SEKSUAALITERVEYSKASVATUKSEEN

KEHO JA KEHITYS

SEKSUAALITERVEYSTIETÄMYKSEN JA TUEN TARPEIDEN ARVIOINTI

OSIO 1

EI

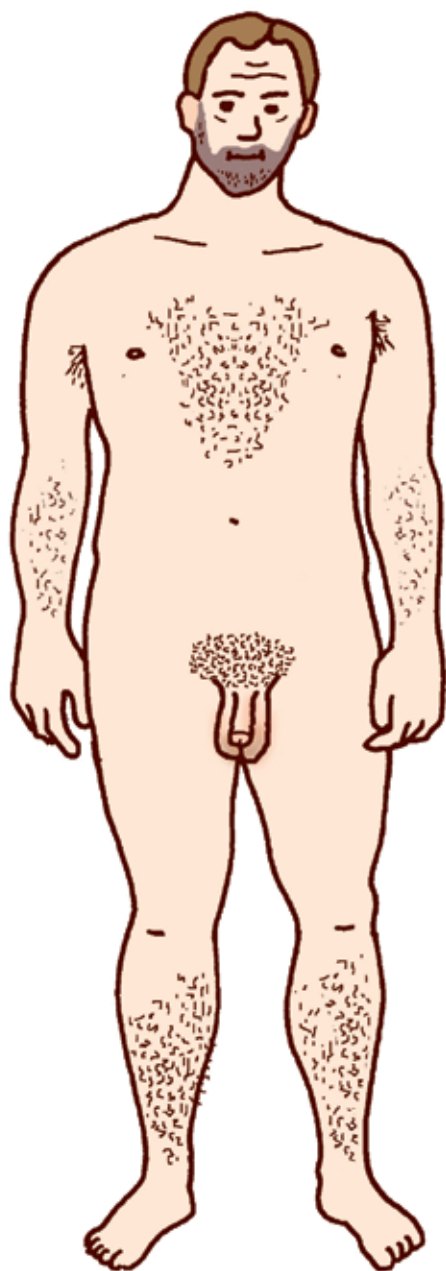
JOO

1. SUKUPUOLI

Tavoite:

Oman biologisen sukupuolen tunnistaminen ja eri sukupuolien erottaminen.

1. Oletko sinä tyttö tai poika?
TAI Oletko sinä nainen tai mies?
2. Näytä kuvasta
  - tyttö
  - nainen
  - poika
  - mies

EI

JOO

1. SUKUPUOLI: MIEHEN KEHO JA NAISEN KEHO

Tavoite:

Naisen ja miehen kehojen eroavaisuuksien tunnistaminen.

3. Näytä kuvasta tai kerro:

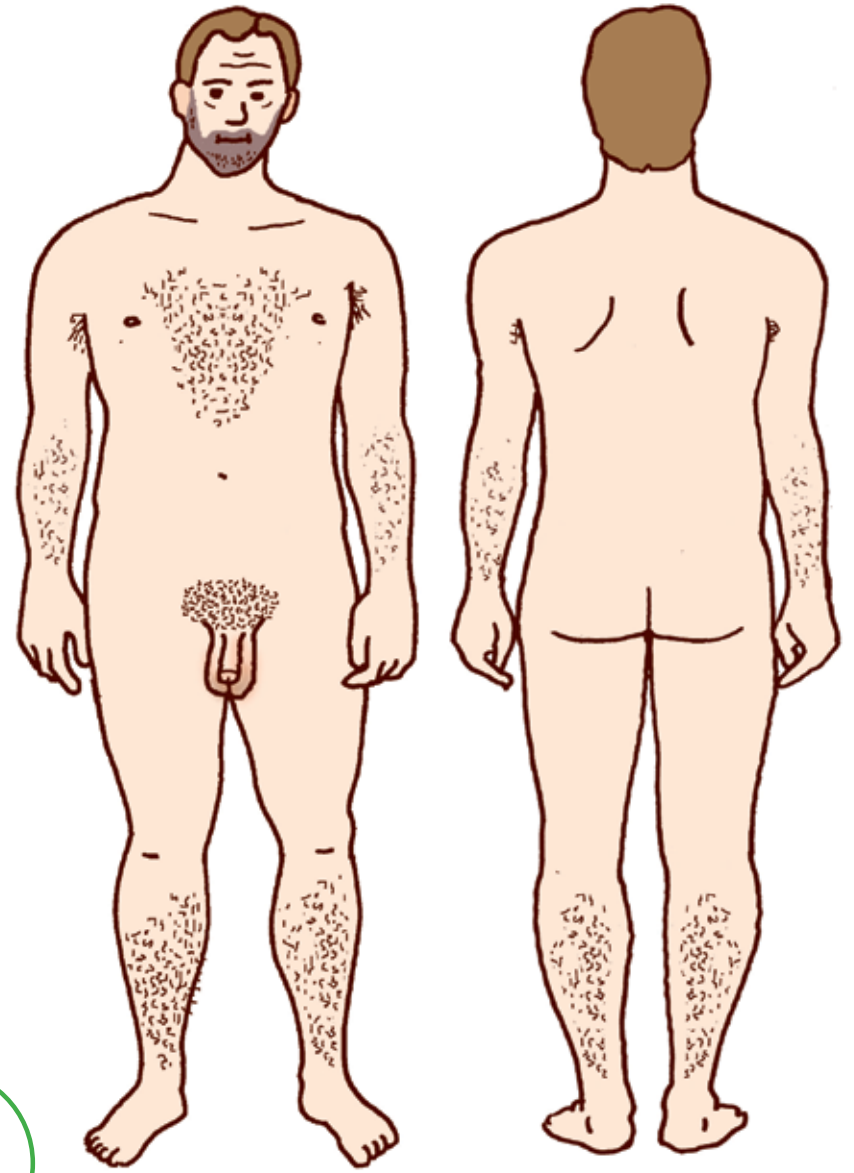
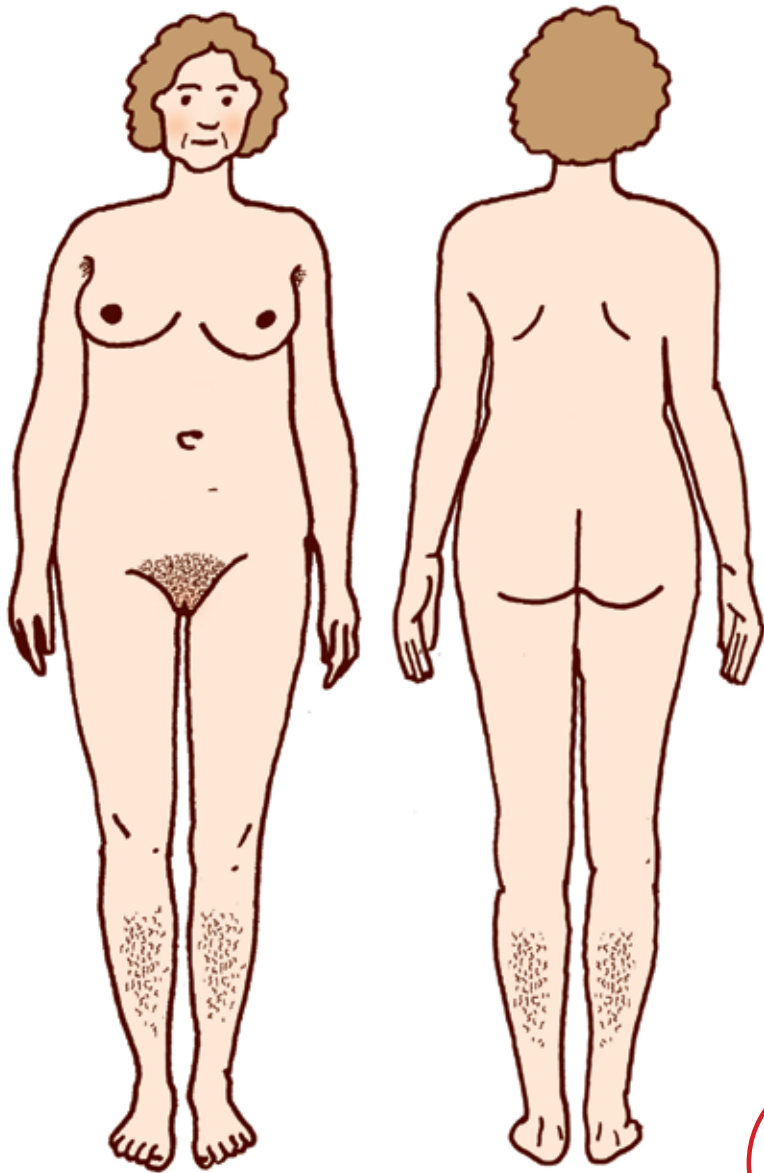
Mitä eroa on naisen keholla ja miehen keholla?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

- Onko naisella ja miehellä samanlainen alapää?
- Onko naisella ja miehellä samanlaiset rinnat?

Käytä tarvittaessa sanaa,
jonka henkilö tuntee
keho,
vartalo,
ruumis,
kroppa

EI

JOO

2. KEHON OSAT

Tavoite:

Kehon osien tunnistaminen ja niiden merkityksen ymmärtäminen.

Kehon osien
tunnistaminen

1. Näytä missä on:

- Hiukset
- Silmät
- Korvat
- Nenä
- Suu
- Pylly/Takapuoli
- Penis/Pippeli
- Emätin/Pimppi
- Rinnat/tissit
- Kädet
- Jalat
- Vatsa
- Selkä

Kehon osien
tunnistaminen

2. Näytä missä on

- Kaula/kurkku
- Kantapää
- Lonkka/lanne
- Polvet
- Varpaat
- Sormet
- Napa
- Kyynärpää
- Ranne
- Olkapää
- Nilkat

Kehon osien
merkityksen ymmärtäminen

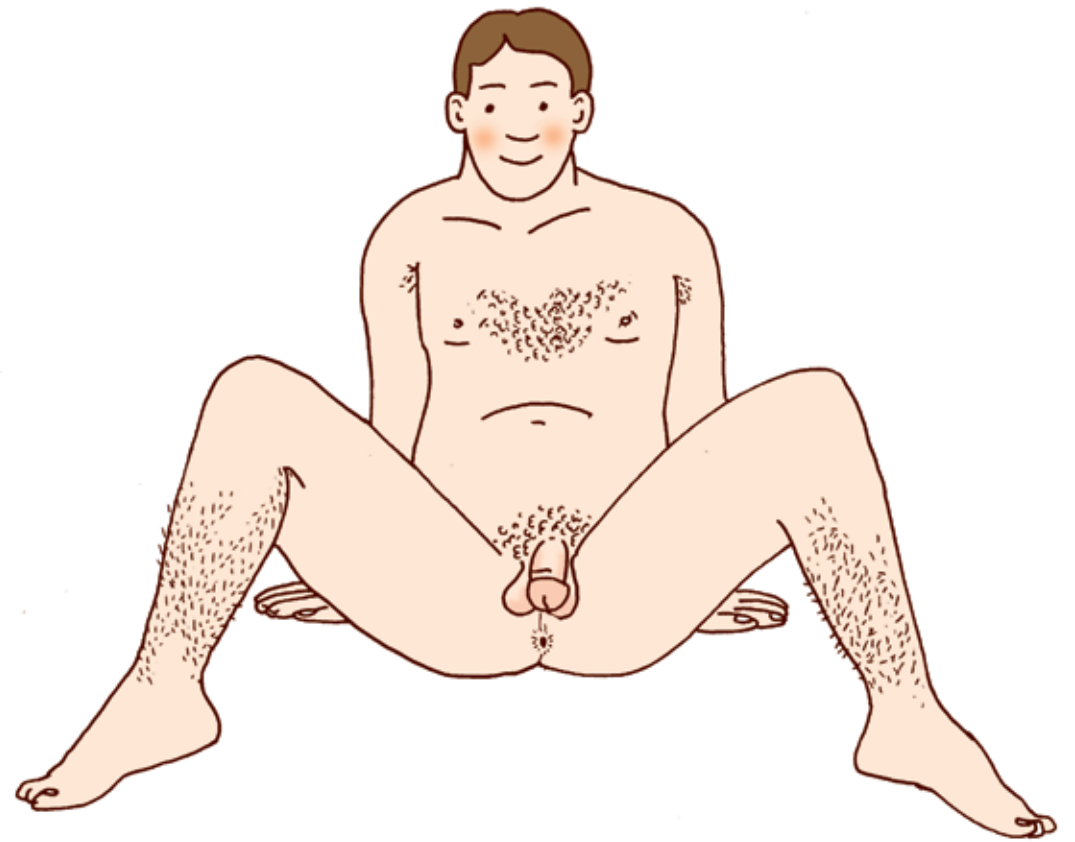
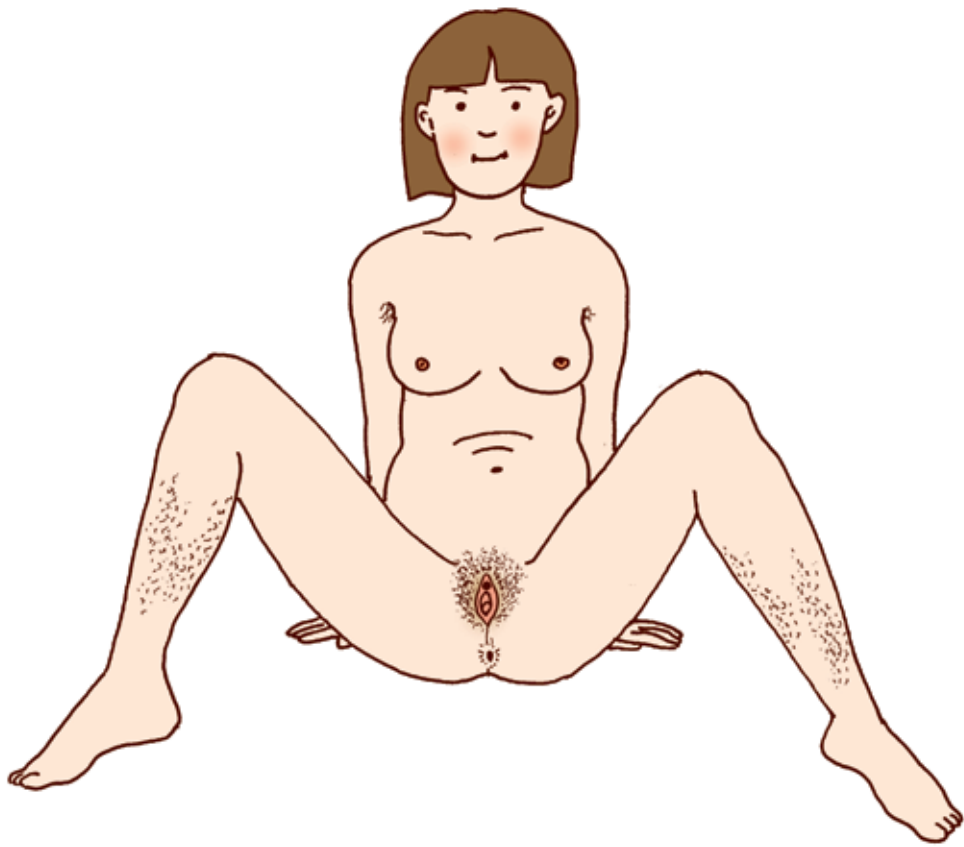
3. Mihin tarvitaan

- Silmiä
- Korvia
- Rintoja/tissejä
- Pyllyä

Vaihtoehtoisesti kysy:

Näytä

- Millä katsotaan
- Millä kuunnellaan
- Mistä vauva saa maitoa
- Mistä kakka tulee

EI

JOO

3. SUKUPUOLIELIMET

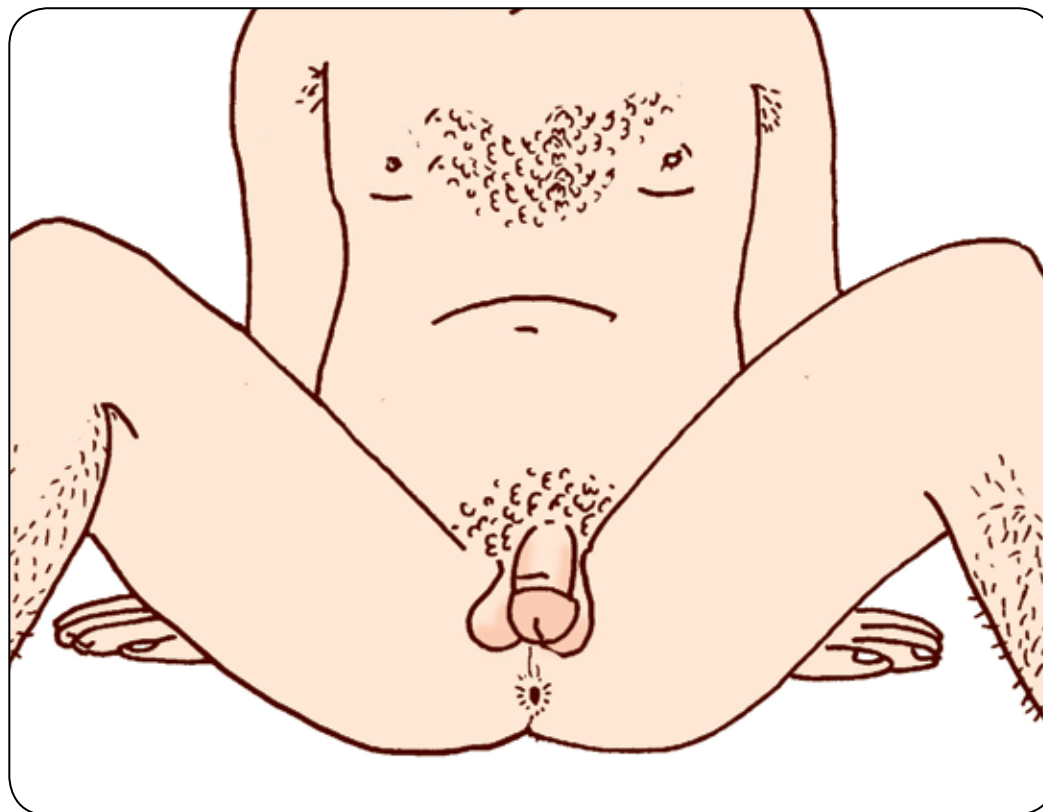
Tavoite:

Omien sukupuolielimien tunnistaminen ja nimeäminen.

1. Mitä nimiä keksit tälle? (Näytä: naisen alapää ja miehen alapää)
2. Kuinka monta reikää naisella on alapäässä?
3. Kuinka monta reikää miehellä on alapäässä?

**Käytä sitä nimitystä,
mitä henkilö itse
haluaa käyttää**

EI

JOO

3. SUKUPUOLIELIMET

Tavoite:

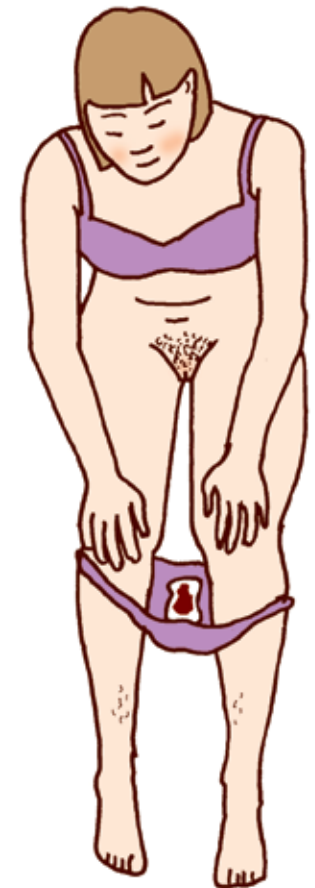
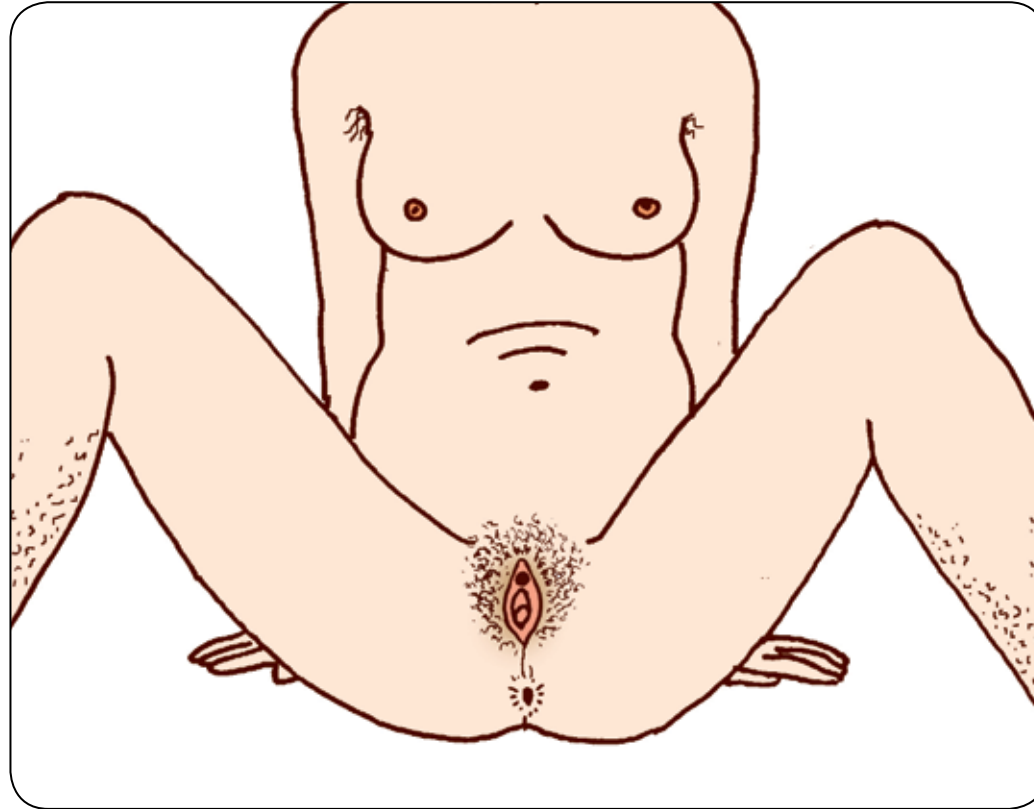
Miehen alapään reikien toimintojen tunnistaminen.

4. Mihin tätä reikää tarvitaan?
(Näytä ja kysy: kohta kerrallaan kuvasta.)

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

Näytä mistä reiästä

- Mies kakkaa
- Mies pissaa

EI

JOO

3. SUKUPUOLIELIMET

Tavoite:

Naisen alapään reikien toimintojen tunnistaminen.

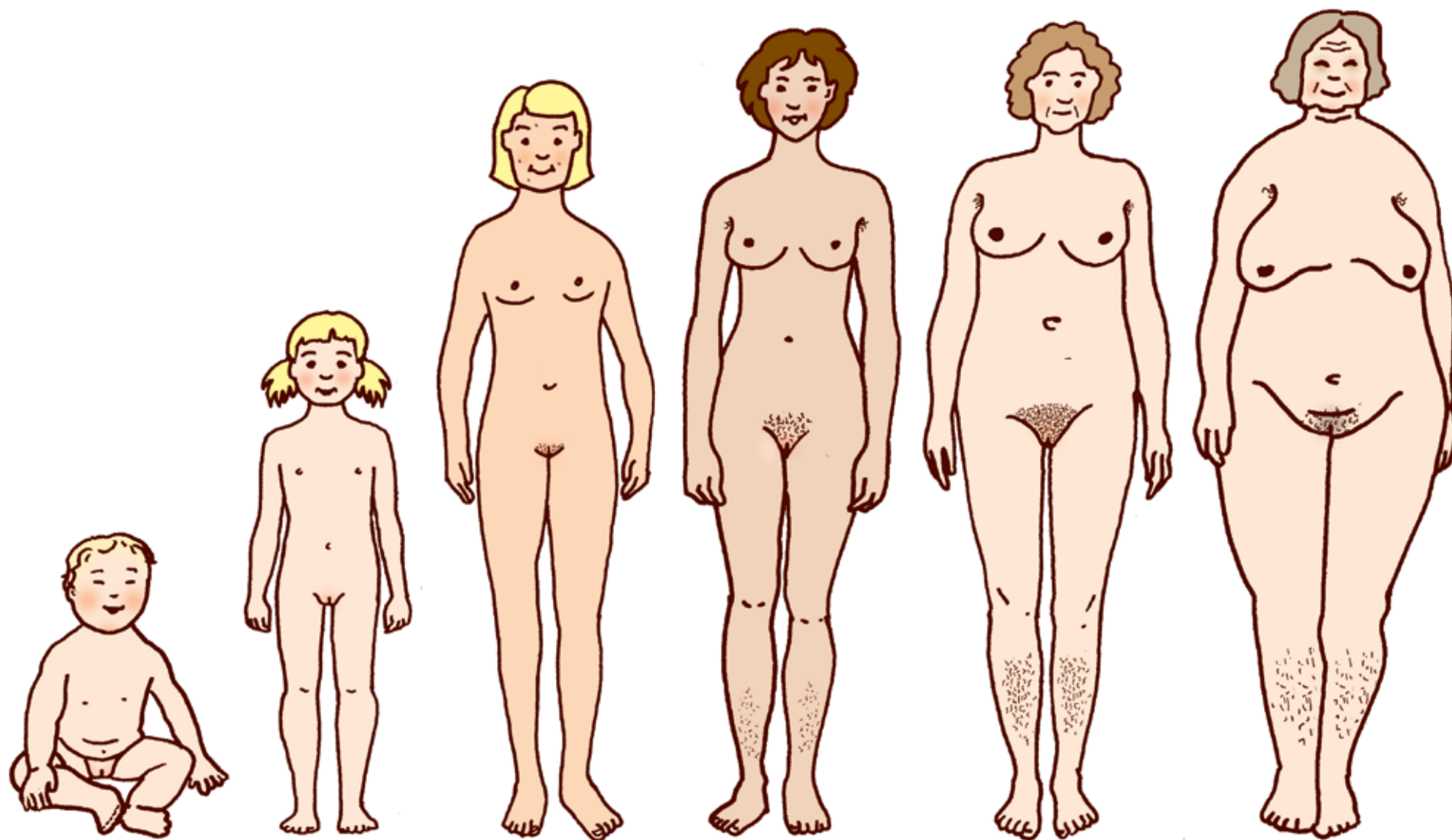
4. Mihin tätä reikää tarvitaan?

(Näytä ja kysy kohta kerrallaan kuvasta.)

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

Näytä mistä reiästä

- Nainen pissaa
- Nainen kakkaa
- Tulee kuukautiset

EI

JOO

4. KASVU JA IKÄ/NAINEN

Tavoite:

Oman kehitysvaiheen tunnistaminen,
eri kehitysvaiheeseen kuuluvien henkilöiden tunnistaminen
ja aikuiselle kuuluvien fyysisten tai sosiaalisten tunnusmerkkien nimeäminen.

1. Kuka näistä sinä olet?

2. Näytä kuka on

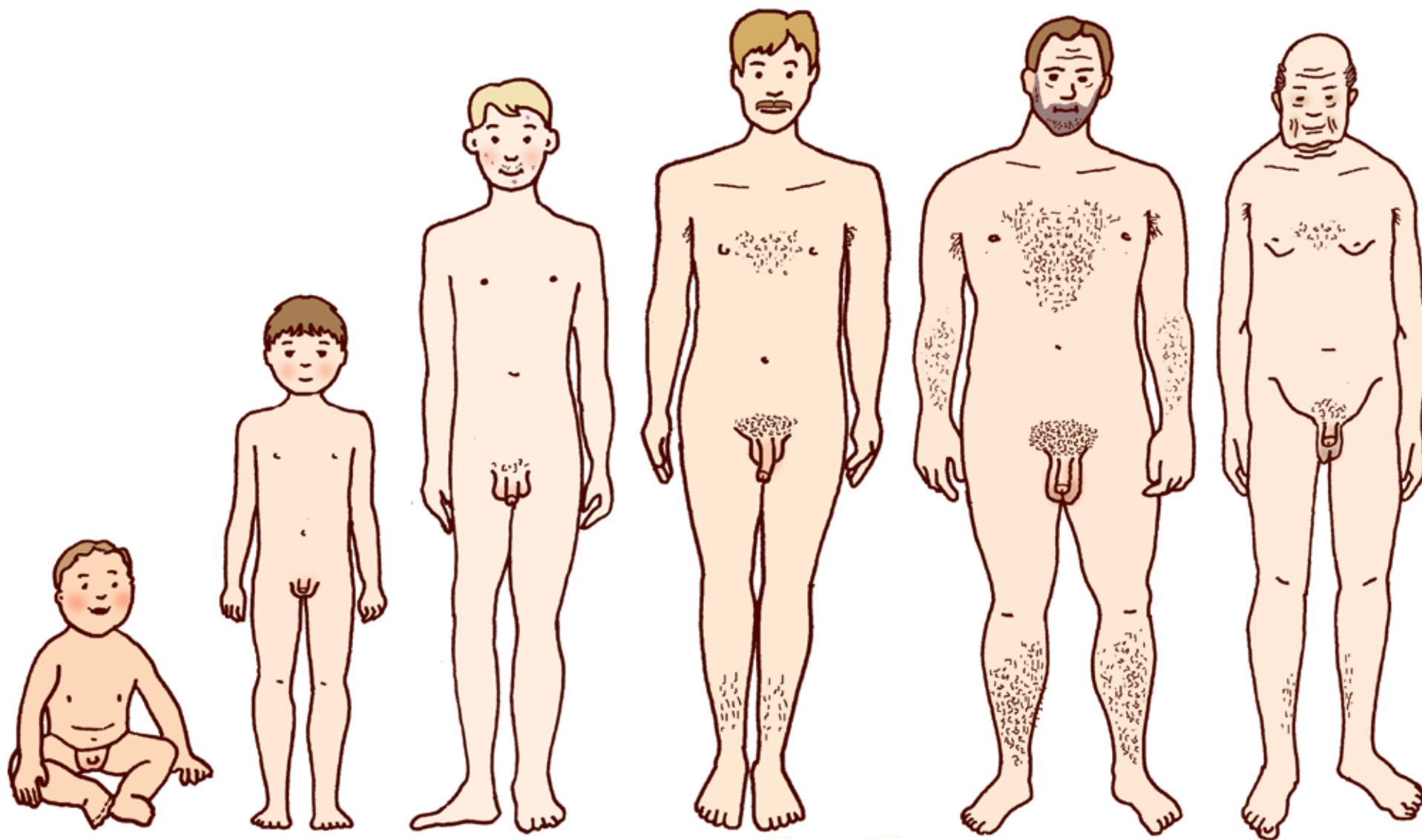
- vauva
- nuori
- aikuinen
- vanhus?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

- Kuka hän on?

3. Mikä tytöstä tulee aikuisena?

4. Mistä tietää, että ihminen on aikuinen? (käy työssä jne.)

EI

JOO

4. KASVU JA IKÄ/MIES

Tavoite:

Oman kehitysvaiheen tunnistaminen,
eri kehitysvaiheeseen kuuluvien henkilöiden tunnistaminen
ja aikuiselle kuuluvien fyysisten tai sosiaalisten tunnusmerkkien nimeäminen.

1. Kuka näistä sinä olet?

2. Näytä kuka on

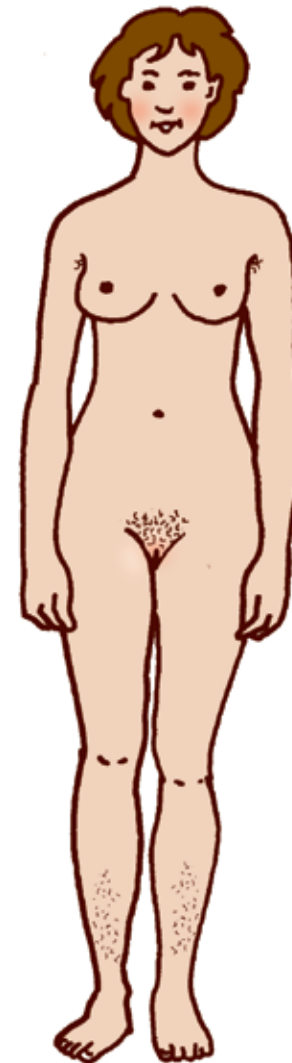
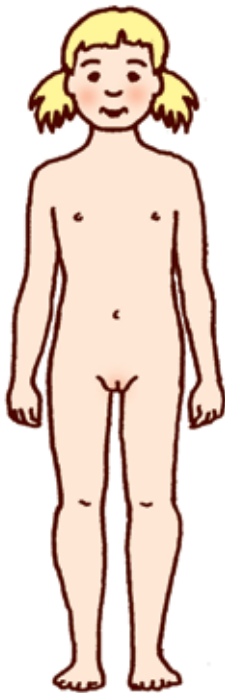
- vauva
- nuori
- aikuinen
- vanhus?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

- Kuka hän on?

3. Mikä pojasta tulee aikuisena?

4. Mistä tietää, että ihminen on aikuinen? (käy työssä jne.)

EI

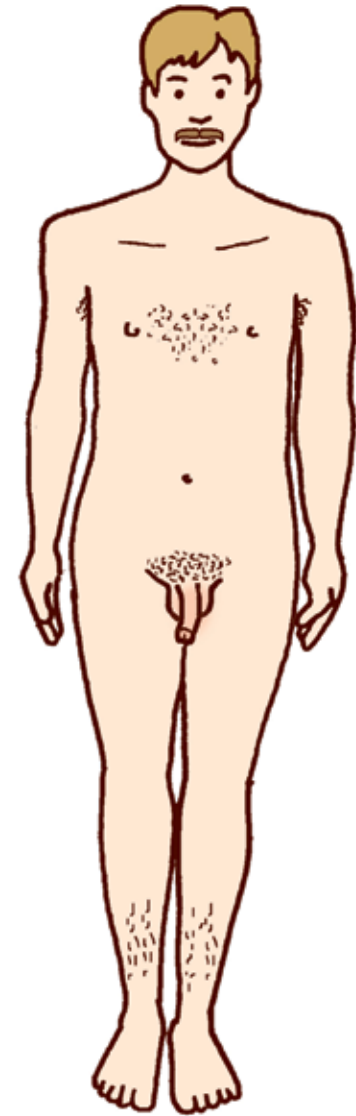
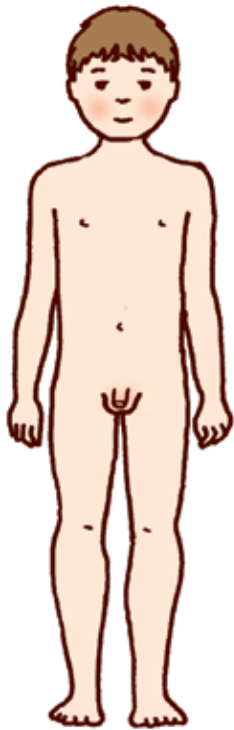
JOO

5. MURROSikä/TYTTÖ

Tavoite:

Murrosikäisen tunnistaminen, joidenkin murrosikään kuuluvien muutosten nimeäminen, murrosiän merkityksen ymmärtäminen.

1. Kuka on murrosikäinen?
2. Miten tytön keho muuttuu, kun hänestä tulee aikuinen nainen?
3. Mitä murrosikä tarkoittaa? (esim: nuoresta kasvaa aikuinen)
4. Mitä muuta murrosikään liittyy?

EI

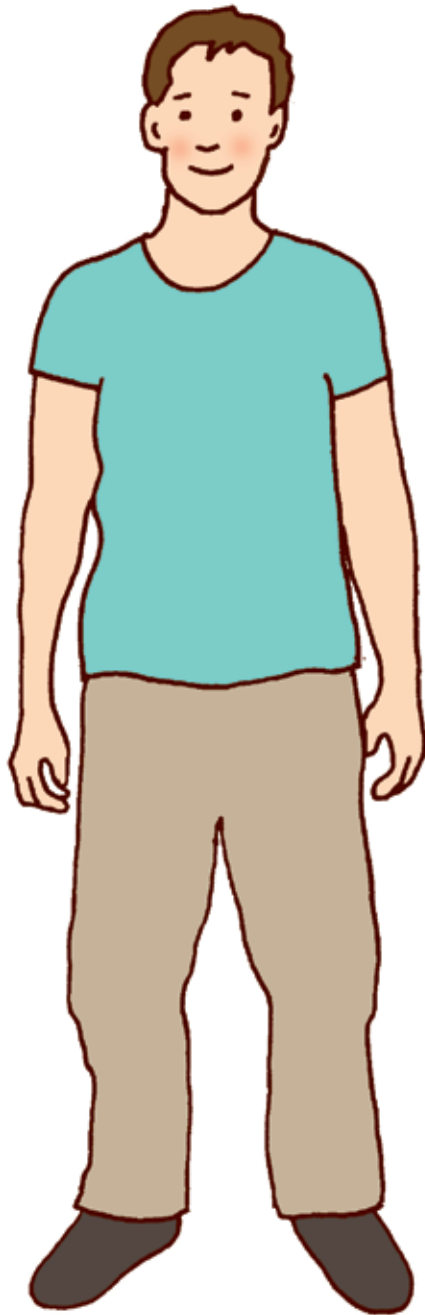
JOO

5. MURROSikä/POIKA

Tavoite:

Murrosikäisen tunnistaminen, joidenkin murrosikään kuuluvien muutosten nimeäminen, murrosiän merkityksen ymmärtäminen.

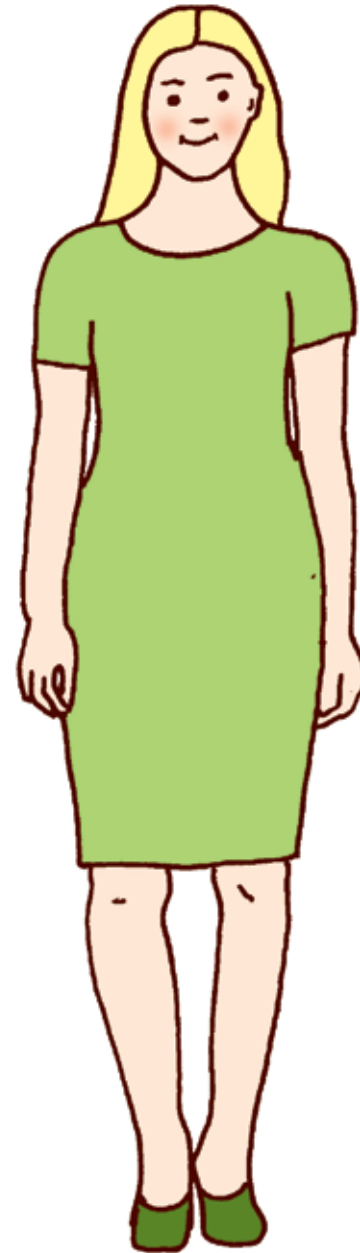
1. Kuka on murrosikäinen?
2. Miten pojan keho muuttuu, kun hänestä tulee aikuinen nainen?
3. Mitä murrosikä tarkoittaa? (esim: nuoresta kasvaa aikuinen)
4. Mitä muuta murrosikään liittyy?

EI

JOO

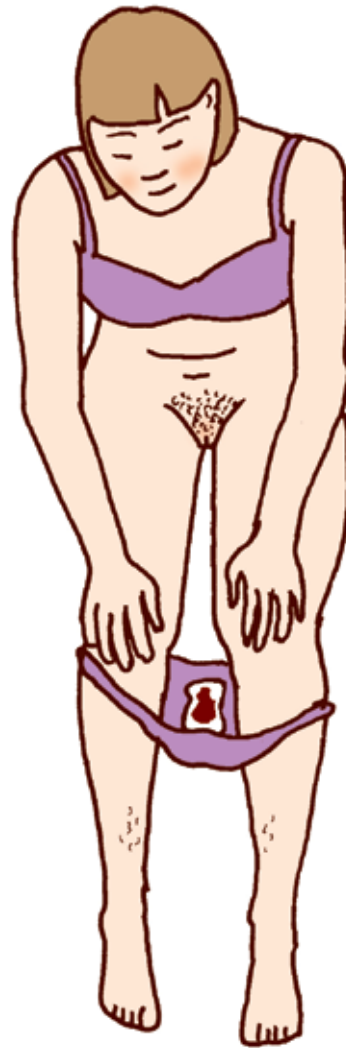

6. KUUKAUTISET:

Tavoite:

Kuukautisten yhdistäminen oikeaan sukupuoleen.

1. Kenellä on kuukautiset?

EI

JOO

6. KUUKAUTISET:

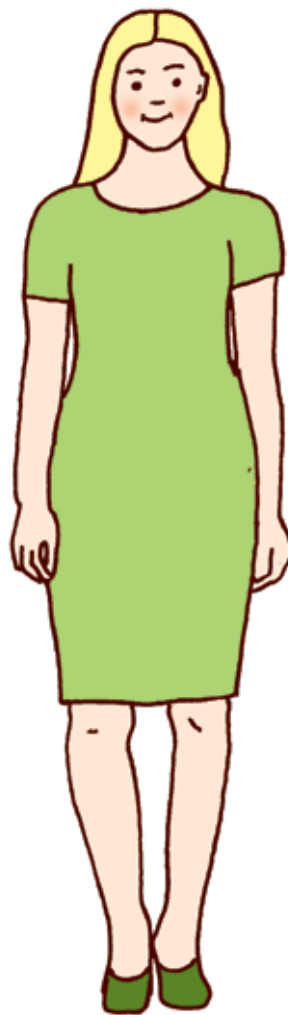
Tavoite:

Kuukautisten tunnistaminen kuvasta ja ymmärtäminen karkealla tasolla (kuukautisilla tarkoitetaan veren vuotoa emättimestä).

2. Missä kuvassa on kuukautiset?

3. Mitä kuukautiset tarkoittaa?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:
Onko tässä kuvassa kuukautiset?

EI

JOO

6. KUUKAUTISET:

Tavoite:

Kuukautisten yksityiskohtaisempi ymmärtäminen; mistä kuukautisveri vuotaa, kuukautisiin liittyvä kehitysvaihe, kuukautisten tiheys ja merkitys.

4. Mistä kuukautisveri tulee?

5. Kenellä kuvan naisista voi olla kuukautiset?

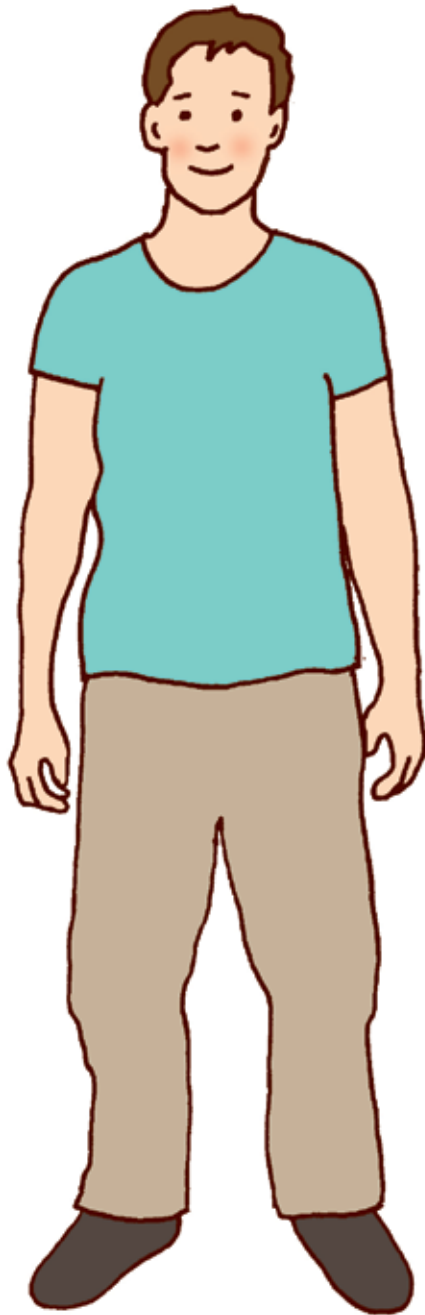
Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

Voiko tällä henkilöllä olla kuukautiset?

6. Milloin kuukautiset alkavat? (ei kuvaa)

7. Onko naisella aina kuukautiset? (ei kuvaa)

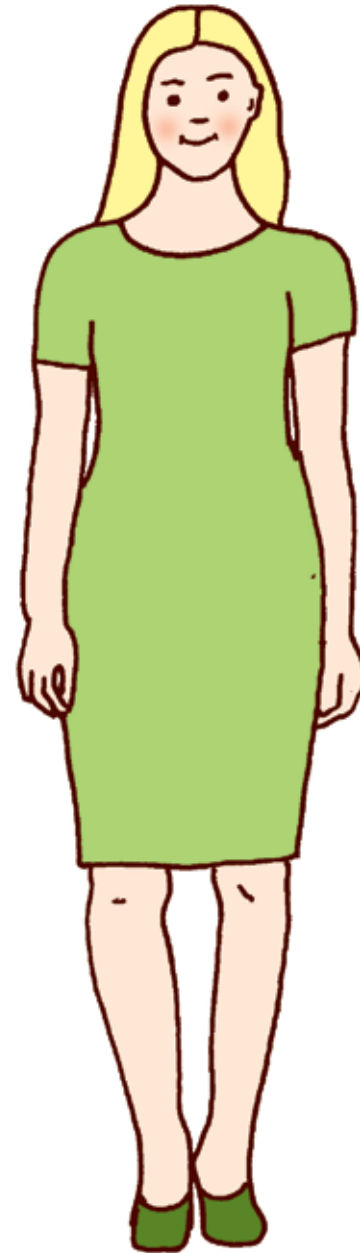
8. Kuinka usein naisella on kuukautiset? (ei kuvaa)

EI

JOO

7. SIEMENSYÖKSY

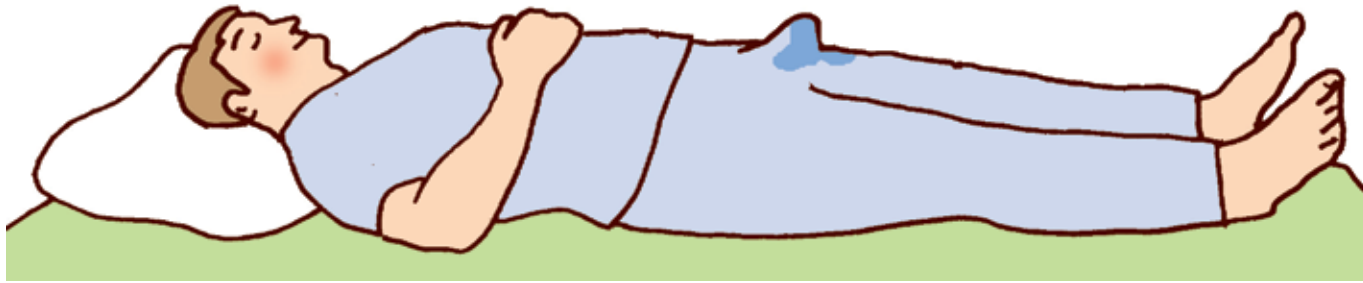
Tavoite:

Siemensyöksen yhdistäminen oikeaan sukupuoleen.

1. Kenelle voi tulla siemensyöksy?

**Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan
ja kysy:**

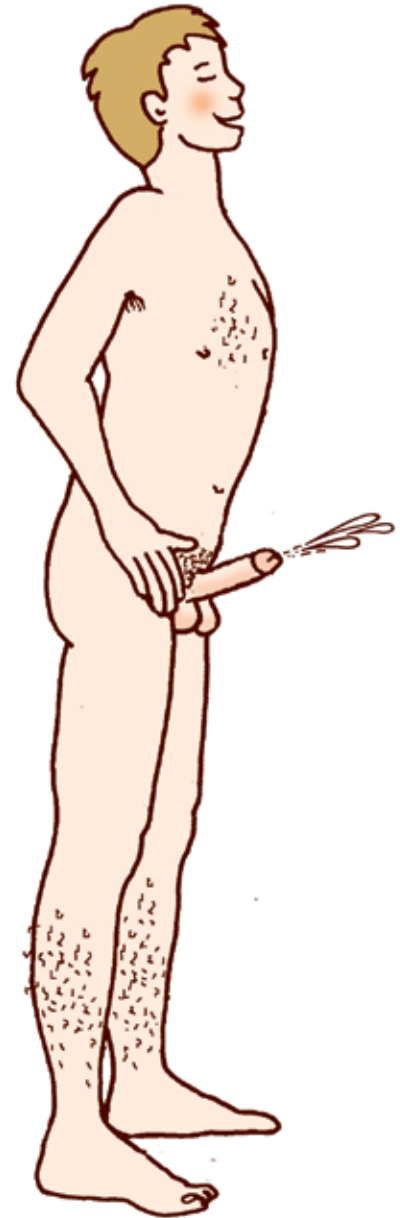
Voiko tälle henkilölle tulla siemensyöksy?

EI

JOO

7. SIEMENSYÖKSY

Tavoite:

Siemensyöksyn tunnistaminen kuvasta ja sen erottaminen pissaamisesta, siemennesteen nimeäminen ja siemensyöksyyn liittyvien tilanteiden tunnistaminen (yöllinen siemensyöksy ja itsetyydytykseen liittyvä siemensyöksy).

2. Missä kuvissa on siemensyöksy?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

Onko tässä kuvassa siemensyöksy?

3. Tässä kuvassa on siemensyöksy.
Mitä tämä on? (osoita siemennestettä)

4. Milloin siemensyöksy voi tulla?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

Tässä on siemensyöksy. Mitä hän tekee?

EI

JOO

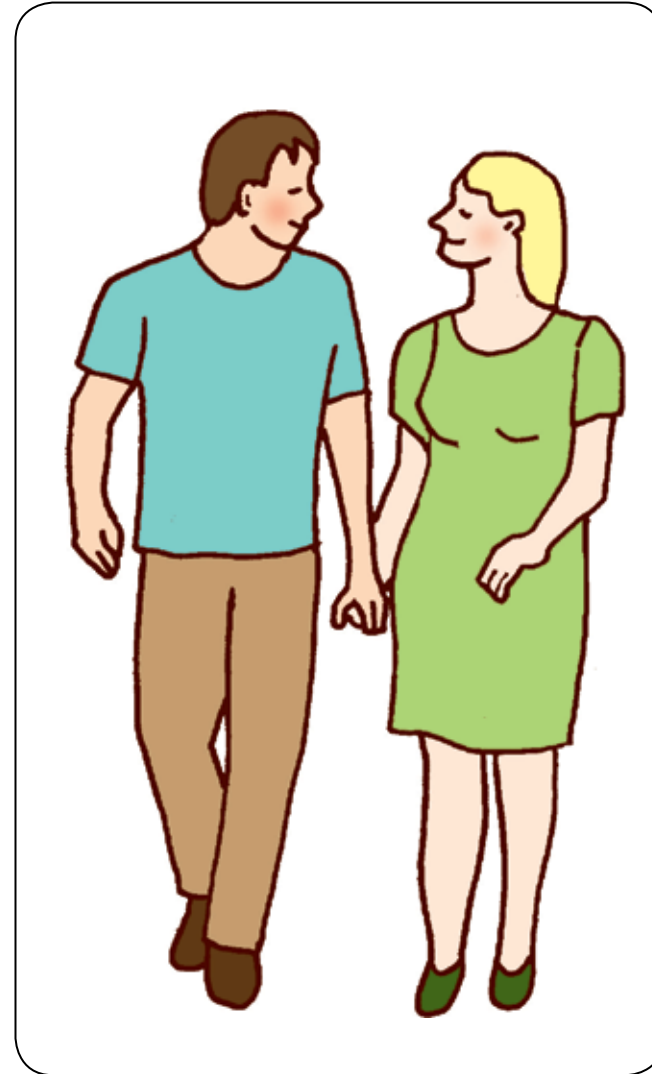

7. SIEMENSYÖKSY

Tavoite:

Siemensyöksyn ja siemennesteen paikantaminen anatomisesti oikein ja siemensyöksyyn liittyvän kehitysvaiheen ymmärtäminen.

5. Mistä siemenneste tulee?
6. Kenellä miehistä voi olla siemensyöksy?
7. Milloin siemensyöksyt alkavat?

EI

JOO

8. MIKÄ KOSKETUS TUNTUU HYVÄLTÄ

Tavoite:

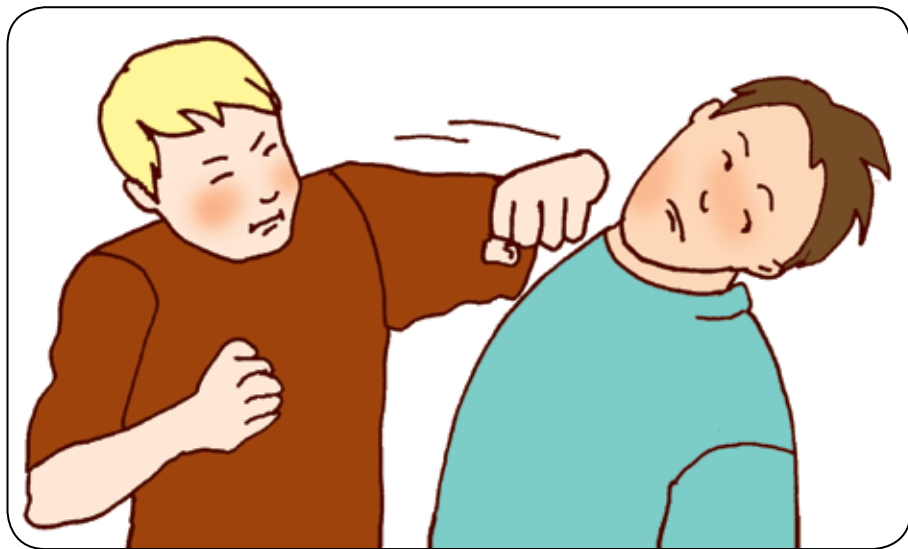
Hyvän ja huonon kosketuksen tunnistaminen ja toisen henkilön asemaan asettuminen.

1. Näytä kuvasta, mikä kosketus tuntuu hyvältä?
2. Näytä kuvasta, mikä kosketus tuntuu pahalta?

**Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan
ja kysy:**

Onko tämä hyvä kosketus?

3. Jos teet näin, miltä toisesta tuntuu? (huono kosketus)

EI

JOO

8. MIKÄ KOSKETUS TUNTUU HYVÄLTÄ

Tavoite:

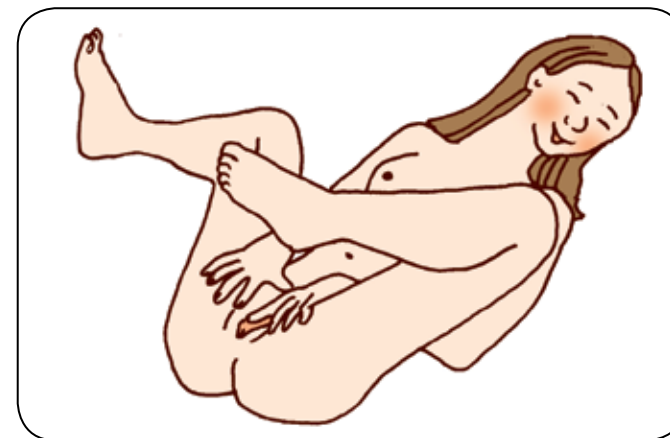
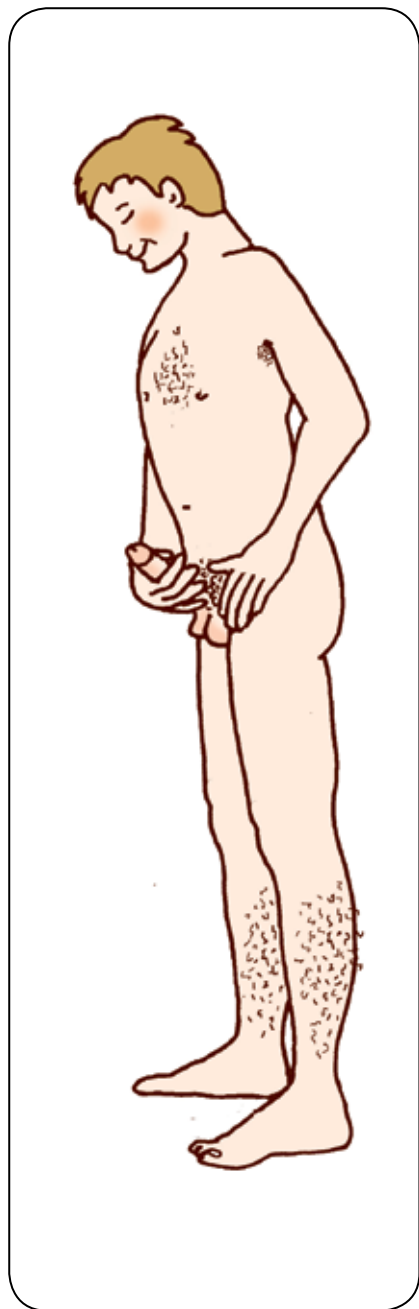
Hyvän ja huonon kosketuksen tunnistaminen ja toisen henkilön asemaan asettuminen.

1. Näytä kuvasta, mikä kosketus tuntuu hyvältä?
2. Näytä kuvasta, mikä kosketus tuntuu pahalta?

**Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan
ja kysy:**

Onko tämä hyvä kosketus?

3. Jos teet näin, miltä toisesta tuntuu? (huono kosketus)

EI

JOO

9. ITSETYYDYTYS

Tavoite:

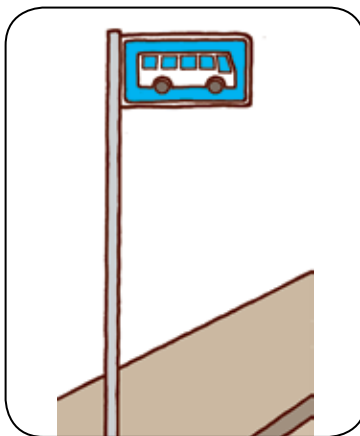
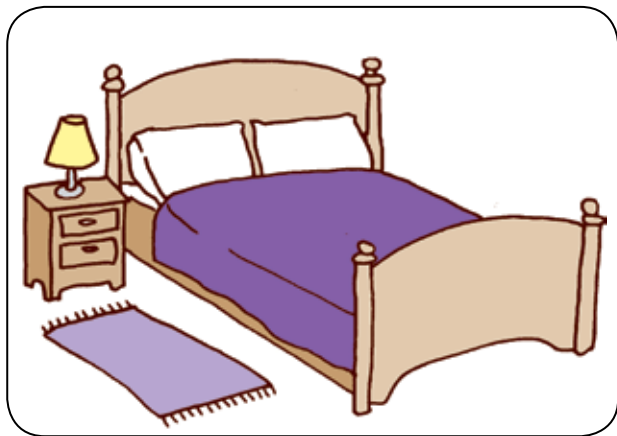
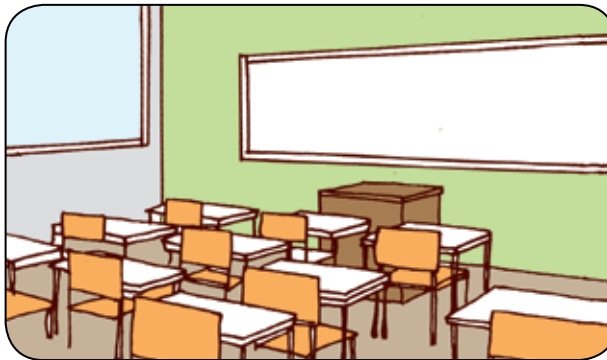
Itsetyydytys käsitteen ymmärtäminen ja itsetyydytyksen tunnistaminen kuvista.

1. Kuka näistä tyydyttää itseään?

**Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan
ja kysy:**

Tyydyttääkö tämä henkilö itseään?

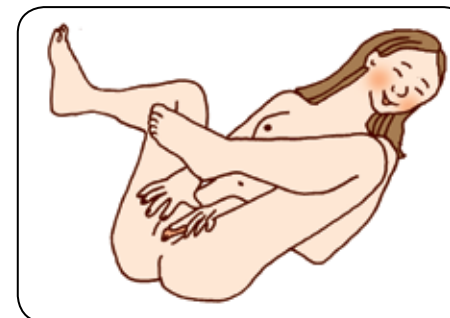
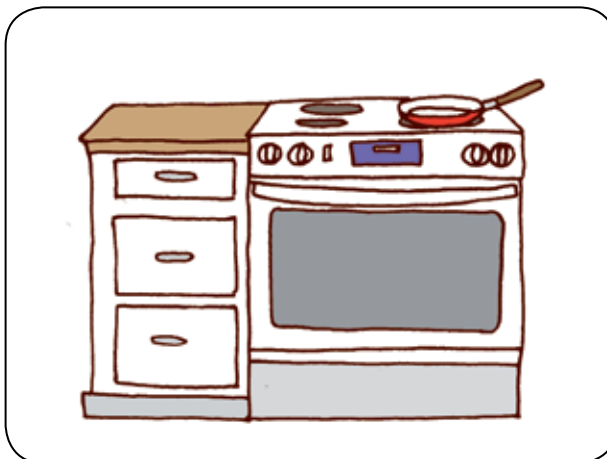
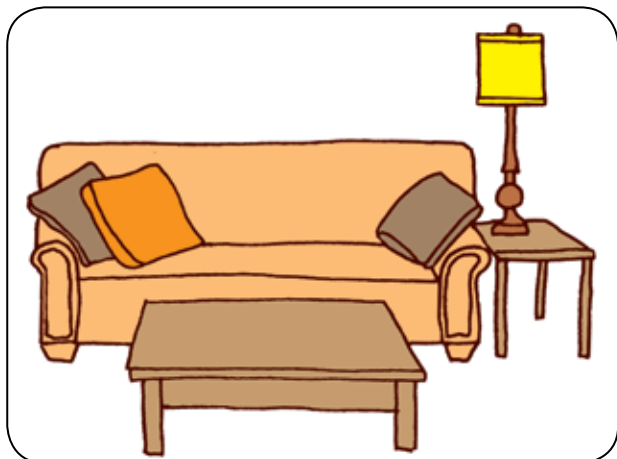
2. Keksitkö jonkun toisen sanan,
joka tarkoittaa myös tätä samaa asiaa?
Mitä sanaa haluat käyttää tästä?

EI

JOO

9. ITSETYYDYTYS

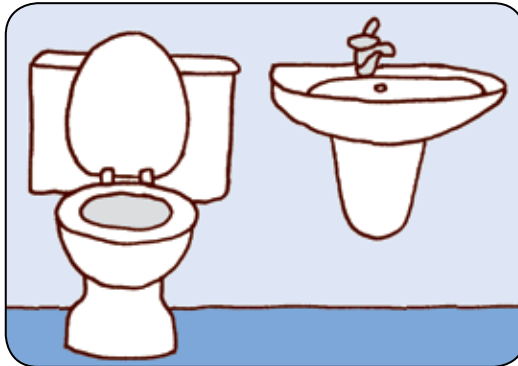
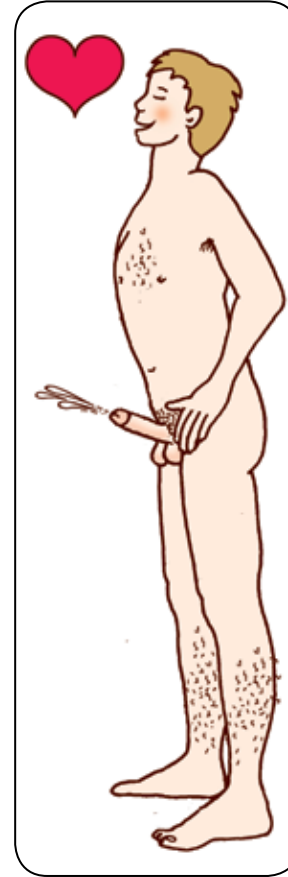
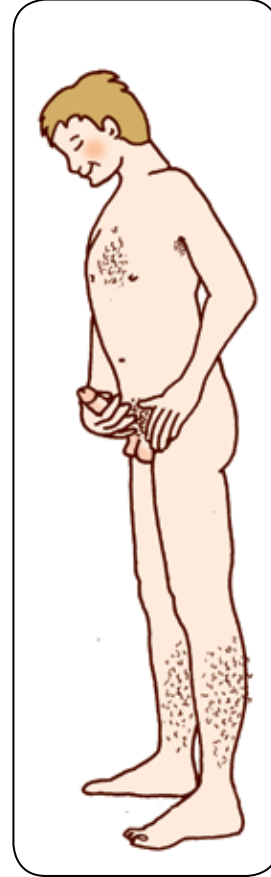
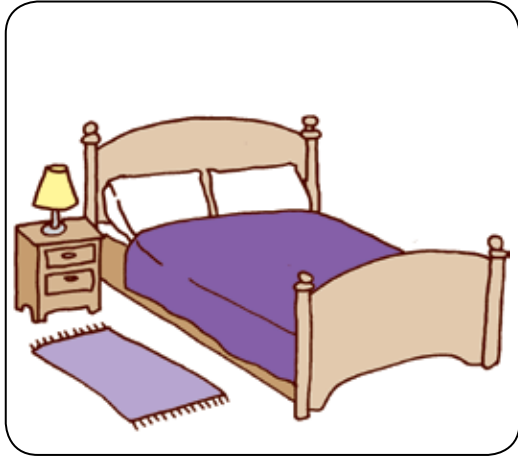
Tavoite:

Itsetyydytykseen liittyvän yksityisyyden ymmärtäminen.

3. Missä näistä paikoista voi tyydyttää itseään?

**Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan
ja kysy:**

Voiko täällä tyydyttää itseään?

JOO

EI

9. ITSETYYDYTYS

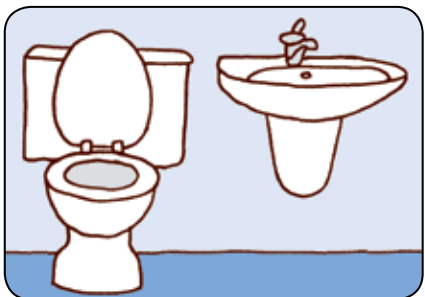
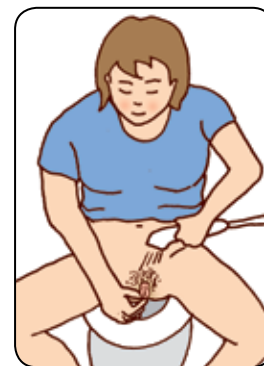
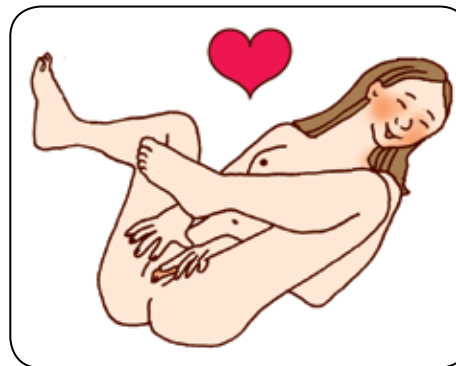
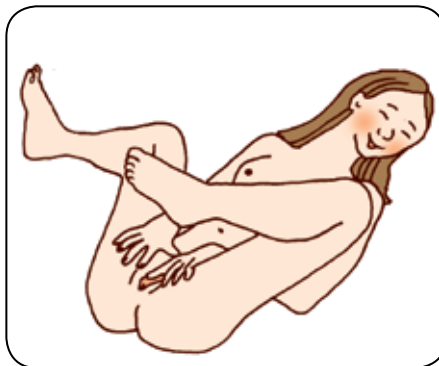
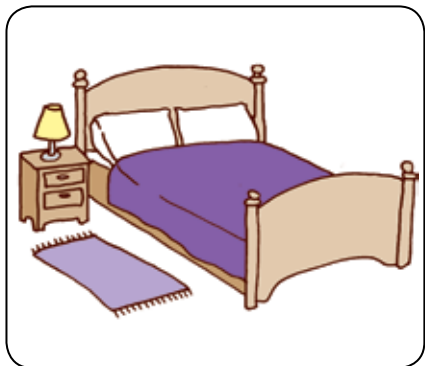
Tavoite:

Itsetyydytykseen liittyvien tärkeiden perusasioiden ymmärtäminen: oikea paikka, kivuttomuus, puhtaus, vapaaehtoisuus ja yksityisyys.

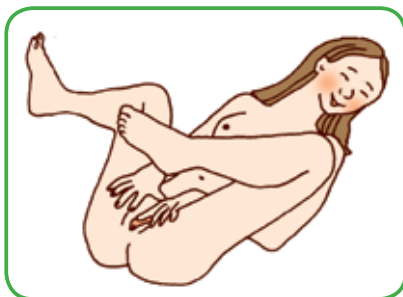
4. Katsotaan tämä tarina ja mietitään mikä on tärkeää, jos harrastaa itsetyydytystä.
  - (Tarvittaessa: Näytä kuvasta) Missä voi harrastaa itsetyydytystä?
  - (Tarvittaessa: Näytä kuvasta) Tuntuuko itsetyydytys hyvälle vai pahalle?
  - (Tarvittaessa: Näytä kuvasta) Mikä on tärkeää sen jälkeen, kun on harrastanut itsetyydytystä?
5. Haluavatko kaikki harrastaa itsetyydytystä?
6. Itsetyydytys on yksityisasia. Mitä se tarkoittaa?

Tai vaihtoehtoisesti kysy:

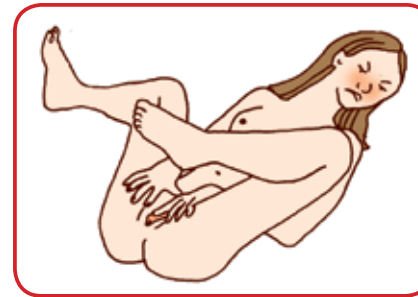
Kenen kanssa voi puhua itsetyydytyksestä?

JOO

EI

9. ITSETYYDYTYS

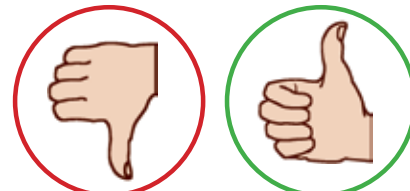
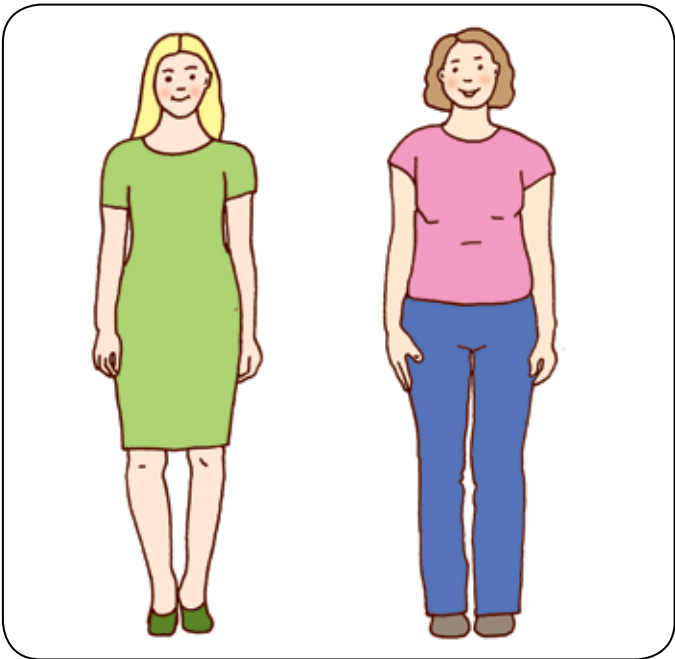
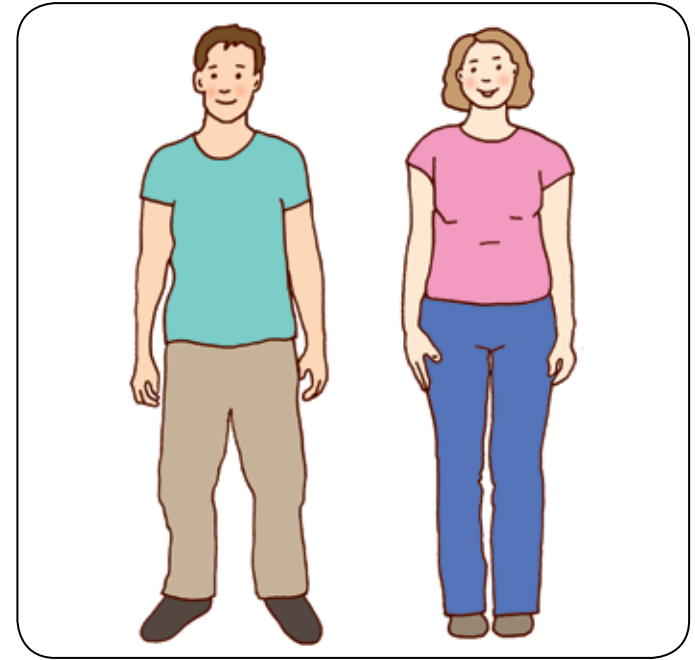
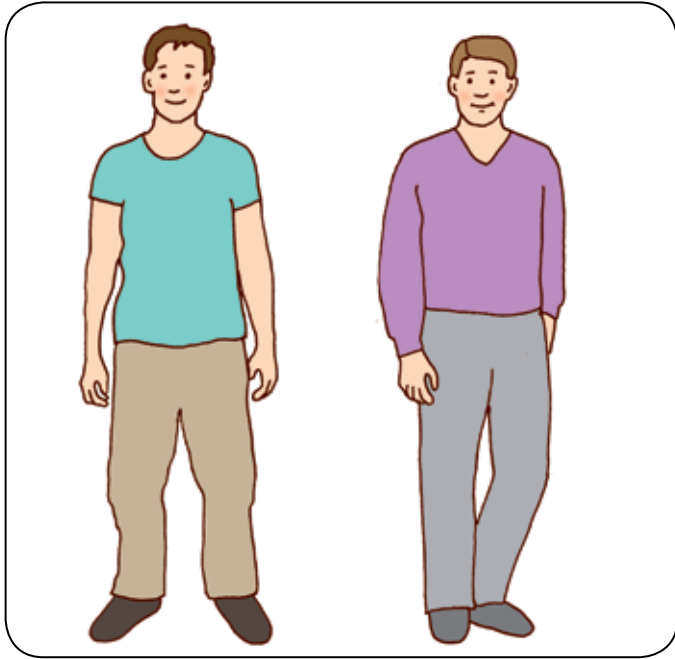
Tavoite:

Itsetyydytykseen liittyvien tärkeiden perusasioiden ymmärtäminen: oikea paikka, kivuttomuus, puhtaus, vapaaehtoisuus ja yksityisyys.

4. Katsotaan tämä tarina ja mietitään mikä on tärkeää, jos harrastaa itsetyydytystä.
  - (Tarvittaessa: Näytä kuvasta) Missä voi harrastaa itsetyydytystä?
  - (Tarvittaessa: Näytä kuvasta) Tuntuuko itsetyydytys hyvälle vai pahalle?
  - (Tarvittaessa: Näytä kuvasta) Mikä on tärkeää sen jälkeen, kun on harrastanut itsetyydytystä?
5. Haluavatko kaikki harrastaa itsetyydytystä?
6. Itsetyydytys on yksityisasia. Mitä se tarkoittaa?

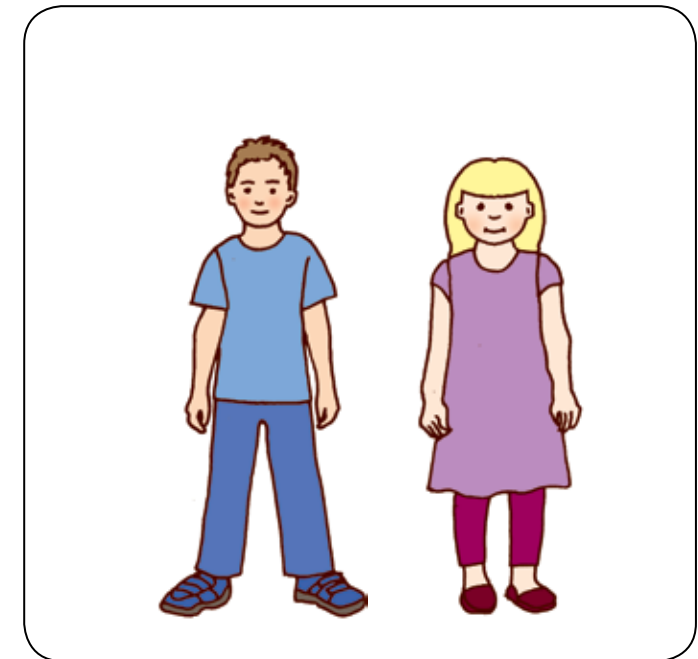
Tai vaihtoehtoisesti kysy:

Kenen kanssa voi puhua itsetyydytyksestä?

EI

JOO

10. MISTÄ VAUVAT TULEVAT

Tavoite:

Lisääntymiseen liittyvien perusasioiden ymmärtäminen
(lapsen tekemiseen tarvitaan lähtökohtaisesti nainen ja mies,
lapsi kasvaa naisen vatsassa ja syntyy naisen emättimestä).

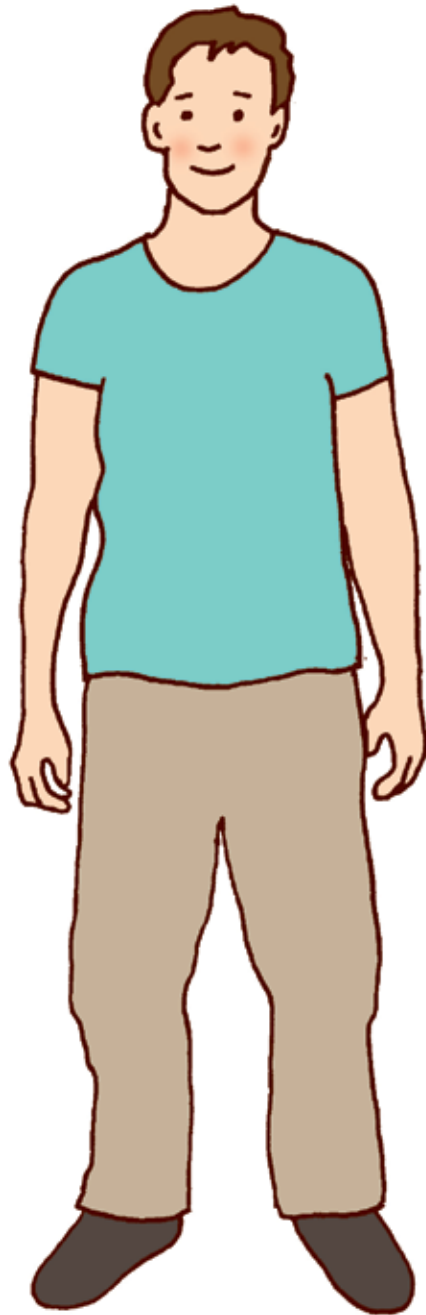
1. Ketkä näistä voivat tehdä yhdessä vauvan?

**Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan
ja kysy:**

Voivatko nämä tehdä yhdessä vauvan?

2. Missä vauva kasvaa? (riittävä: naisen vatsassa)

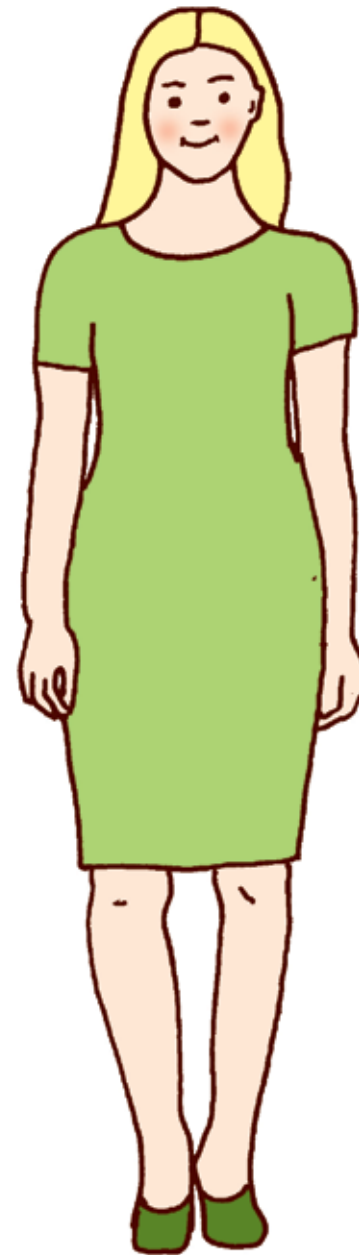
3. Mistä vauva syntyy? (riittävä: naisen alapäästä)

EI

JOO

11. SUKUPUOLI-IDENTITEETTI

Tavoite:

Oman sukupuolen tarkempi pohtiminen, mikäli siihen on tarvetta.

1. Oletko sinä nainen vai mies?
2. Onko sinulla miehen keho vai naisen keho?
3. Pidätkö omasta kehostasi?
4. Mistä tietää, että on nainen tai mies?

Mikäli henkilöllä on epävarmuutta tai ahdistuneisuutta liittyen oman sukupuolen määrittelyyn ja hänellä on halua pohtia aihetta tarkemmin, löytyy lisää tukea puheeksiotto-materiaali 1:stä.

EI

JOO

12. SEKSUAALINEN SUUNTAUTUMINEN:

Tavoite:

Seksuaalisen monimuotoisuuden ymmärtäminen.

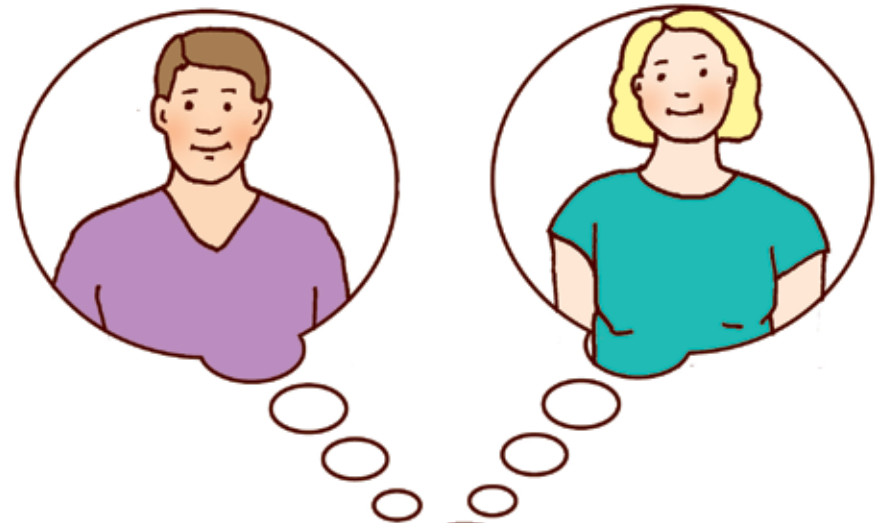
1. Ketkä kaksi voivat seurustella?

Tai vaihtoehtoisesti näytä kuva kerrallaan ja kysy:

- Voiko nainen ja mies seurustella?
- Voiko mies ja mies seurustella?
- Voiko nainen ja nainen seurustella?

Jos henkilö ei osaa vastata,
varmista miten hän ymmärtää
käsitteen seurustelu ja käytä
tarvittaessa muita käsitteitä
ihastua
rakastua

EI

JOO

12. SEKSUAALINEN SUUNTAUTUMINEN:

Tavoite:

Käsitteiden hetero, homo, lesbo ja bi tunnistaminen.

2. Tämä nainen on

- hetero. Kenen kanssa hän haluaa seurustella?
- lesbo. Kenen kanssa hän haluaa seurustella?
- bi. Kenen kanssa hän haluaa seurustella?

3. Tämä mies on

- hetero. Kenen kanssa hän haluaa seurustella?
- homo. Kenen kanssa hän haluaa seurustella?
- bi. Kenen kanssa hän haluaa seurustella?